

NORMALITATEA ÎNTRE REALUL ȘI VIRTUALUL RELAȚIILOR SOCIALE POSTMODERNE ÎN RAPORT CU VOCAȚIA CREȘTINĂ

Monica -Ștefana GOȚIA*

ABSTRACT. *Normality between the Real and Virtual of Postmodern Social Relations in Relations to the Christian Vocation.* The period of the last years, which marked the world through the SarsCovid-19 virus pandemic, had a strong impact on the harmonious development of all those who transmuted the physical reality into the virtual one. Since isolation imposed for the purpose of the common good also had various negative effects, we can bring into question the normality between the real and the virtual of postmodern social relations in relation to the Christian vocation. In postmodern society, due to globalization, individual autonomy, the relativity of interpersonal relationships, and criticism of religion, moral life is eclipsed by economic primacy and the status it provides. Ethics does not appear as an unconditional ideal but as a response in liberal societies to fears related to the uncontrolled growth of economic, technological, scientific, media etc. powers of these, placing them in relation to the moral values of the Christian faith.

Keywords: postmodernism, moral life, relativism, crisis of values, Christian vocation.

Cuvinte cheie: postmodernism, viață morală, relativism, criza valorilor, vocație creștină.

---

* Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Teologie Greco-Catolică. Departamentul Oradea, stefanagotia@yahoo.ro.

1. Normalitatea între realul și virtualul relațiilor sociale

Fie că vorbim despre o comunitate socială, sau aducem în discuție imaginea liniară a dezvoltării unei singure persoane, sau încercăm să pătrundem dincolo de verigile experiențiale, care transformă omul ca substanță chimică în contact cu miile de alte substanțe, normalitatea trăită nu va putea fi definită decât pentru scurtă perioadă de timp, deoarece normalitatea unui stil de viață, a unei mentalități, a unor oameni care sunt caracterizați de extreme sau curiozități nu poate fi încadrată în conturul normelor unei definiții.

Desigur, asta nu ne împiedică să vorbim despre un ideal spre care dorim să accesăm și nu poate pune bariere definitorii în funcție de o anumită caracteristică, dar din punctul de vedere al experiențelor și a unicității oamenilor, a da o definiție universal valabilă și corectă, este imposibil datorită varietății tuturor domeniilor și palierele vieții. De pildă, este normal ca toți oamenii să aibă două mâini și două picioare, dar dacă într-un interval de 10 ani se nasc un milion de oameni cu un picior, mai putem spune că este normal ca toți oamenii să aibă două mâini și două picioare?

Excluderea semenilor, în acest caz nu va face decât să deterioreze relațiile dintre oameni, iar pe plan social putem vorbi de discriminare. Dintr-o dată, normalitatea este metamorfozată de imprezvizibil.

Noua normalitate dată de caracteristicile vremurilor pe care le trăim, atrage cu sine scopul comun al stării de bine și al fericirii universale. Firul roșu al vieții rămâne, în ciuda tuturor schimbărilor cotidiene, în raport cu propria persoană, a celor legate de definirea sinelui în raport cu normele morale însușite, de actualizarea stării de fericire o dată cu schimbările amintite, lucru care poate rămâne miezul definiției a tuturor *normalităților* apărute în istorie.

În urmă cu mai bine de două mii de ani, Aristotel a ajuns la concluzia că omul își dorește și tinde în aceeași direcție spre fericire. Această afirmație a rămas de actualitate, evoluția ajutând într-o mică parte ca fericirea să fie mai aproape de noi. Cu toate că în ziua de azi oamenii sunt mai sănătoși și au speranța de viață mai mare, în ciuda confortului și a nivelului mult mai ridicat de trai, studiile arată că majoritatea au sentimentul că viața le-a fost irosită și că fericirea nu a fost niciodată atinsă, aceasta fiind înlocuită în neliniște și plictiseală. *Când sunt oamenii cu adevărat fericiți?*

Fericirea nu este rezultatul neașteptatului sau a hazardului, nu depinde în mod exclusiv de evenimente exterioare, ci mai degrabă de felul în care acestea sunt percepute și prelucrate în forul interior. *Nu urmări succesul – cu cât tinzi ai mult spre*

el cu atât riști să-l ratezi. Pentru că succesul, ca și fericirea, nu trebuie urmărit, el survine... ca un efect secundar, neintenționat, al implicării într-un proiect mai important decât propria noastră persoană. (Viktor Frankl).¹

Unul dintre motivele pentru care fericirea nu poate fi atinsă atât de repede precum ne-am dori este pentru că universul nu a fost creat cu gândul la a oferi ființei umane confortul: „*întreabă-te dacă ești fericit și vei înceta să mai fii*” spune John Stuard Mill în lucrarea sa *Epicur și arta fericirii*. Afirmția lui John Haynes Holmes *Universul nu este ostil și nu este nici prietenos, este pur și simplu indiferent* atrage cu sine conștientizarea puterii noastre infime pe care o avem în ansamblul lărgit al schimbării modului în care funcționează universul și totodată capacitatea noastră de a acționa asupra vieții proprii în tandem cu schimbările care ne înconjoară.²

Schimbarea este perpetuă și inevitabilă ca viața însăși, de aceea, ideea de real și virtual în relațiile sociale nu trebuie privită ca fiind ceva negativ, care ne va deteriora natura existențială, ci trebuie înțeleasă ca fiind o mișcare evolutivă, creată de decizii și conjuncturi, care tinde spre integrare prin depășirea barierelor. Nu sugerez indiferența în fața schimbărilor, deoarece acestea pot avea urmări nefaste din cauza lipsei de experiență, ci doresc să instig gândirea să găsească soluții principale împotriva tuturor modalităților de constrângere a plafonării spiritului creator. Astfel, nimic nu este într-un tot rău doar dacă este păcat și nimic nu este într-un tot bun doar dacă este Dumnezeu. Așadar, după cum spune o vorbă românească, *tot răul spre mai bine* haideți să vedem cum putem transforma în bine impresionând prin capacitatea de adaptabilitate.

Firul roșu al normalității a prins cu adevărat viața în momentul în care oamenii care au descoperit *calea, adevărul și viața*, și care au fost cunoscuți ca fiind creștini, au susținut că „*trebuie să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși*” Mt 22, 37-40; Mc 12-29, 31 Lc 10, 25-28. Această afirmație implică studiu atent din mai multe perspective, istoric, teologic, filosofic, lucru pe care îl putem dezvolta în nenumărate studii.

2. Autonomizarea umanului și relativismul moral

Este necunoscut faptul că în perioada pandemiei, în favoarea sănătății noastre au fost emise normative pentru a se asigura evitarea îmbolnăvirilor în masă.

---

¹ FRANKL, V., *Man's Search for Meaning*, 2004, editura Edbury Press, p. 11

² CSIKSZENTMIHALYI, M., *Flux. Psihologia Fericirii*, 2008, Editura Humanitas, pp 11-13

Această hotărâre a adus cu sine și schimbarea mediilor de învățat, a opțiunilor de relaxare, a modului de raportare a indivizilor într-un grup. Cu alte cuvinte, spațiul *acasă* a devenit spațiul restrâns al tuturor locurilor, activităților care presupun socializare, învățare, autodepășire, siguranță și protecție. Noua normalitate a realităților pe care le trăim, atrage cu sine scopul comun al stării de bine și al fericirii universale.

Printre primele efecte pe care pandemia și izolarea le-a adus în viața noastră le regăsim în conștiință. Informațiile care intră în conflict cu intențiile existente sau ne distrag de la realizarea acestora creează dezordinea psihică, cunoscută și sub forma de durere, frică, mânie, anxietate sau gelozie. Inconștient, libertatea ne este luată chiar de către noi din cauza acestei dezordini are ne forțează să ne îndreptăm atenția spre obiective indezirabile, astfel că energia psihică devine greu de manevrat și o face inefficientă. De fiecare dată când informațiile ne disturbă liniștea conștiinței amenințându-i scopurile, se creează starea de *entropie psihică*, stare care e definită prin dezorganizarea eului, afectarea eficienței investirii atenției în realizarea scopurilor.³ Implicit, scopurile avute anterior normelor de protecție au fost schimbate din perspectiva modului de realizare.

Conglomerarea acțiunilor efectuate în același spațiu, au dus cu siguranță la entropie psihică. Desigur, bazându-ne și pe părerea altor persoane, aceste luni au fost considerate a fi o împlinire pe plan familial, financiar, etc. Cu toate acestea, de aici reiese natura omului capabilă să se adapteze situațiilor iese din nou în evidență prin crearea altor spații de formare intelectuală și morală. Acceptarea acestora din urmă este din nou în pas cu linia doctrinară a postmodernismului.

Esența doctrinară a postmodernismului⁴ - *relativismul*⁵ - este caracterizat de acordarea a priori a obiectivității morale individului. Curentul relativist afirmă că nimic nu este adevărat decât prin raportare la individ și își susține construcția sistemului de referință obiectivă pe legătura strictă dintre faptă și cel care o săvârșește.⁶

³ Csikszentmihalyi, M., *Flux. Psihologia fericirii*, op. cit, pp. 55-57

⁴ LIPOVETSKI, G. *Amurgul datoriei*, citat de ILOAIE, Ș., *Morala creștină și etica postmodernă. O întâlnire necesară*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca, 2009, p. 18

⁵ Potrivit relativismului, fiecare punct de vedere își poate avea propriul adevăr, iar categoriile de relativism variază în funcție de gradul de aplicare. În această direcție, relativismul moral cuprinde sincretic totalitatea diferențelor de judecată morală din cadrul diferitelor culturi.

⁶ ILOAIE, Ș. *Morala creștină și etica postmodernă. O întâlnire necesară*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca, 2009, p. 18

Prezența unui fond religios pseudocreștin „antitraditionalist și difuz”⁷ constituit din influențe sincretice și uneori deviate, generează un cadru moral al cărui substrat mai păstrează doar reminiscențe ale religioșului creștin. Influențele relativizante își pun marca în morala postmodernă care se adresează „bunului simț” al individului în vederea respectării fie a îndrumărilor sociale cu caracter general, fie a normelor comune ale grupului uman de referință.

Pe nesimțite propunerile pe care morala socială i le face omului postmodern își schimbă reperele valorice în așa fel încât unele dintre ele pot deveni reprezentative chiar dacă în decursul istoriei s-au dovedit reprobabile cum ar fi: ”obsesia oarbă pentru bani (...), preeminența egoismului, proliferarea lipsei de sinceritate, decăderea familiei ca instituție socială, ieșirea în public a sexualității (...)” etc.⁸

Stabilindu-și singur cauzalitatea faptelor și renunțând la scopul transcendent al acestora omul postmodern este letargic din punct de vedere spiritual, pe de o parte datorită permanenței pulsionării spre provocări, tensiuni și concurență, iar pe de alta și datorită unui fundament sincretic tulbure și a lipsei de repere religioase certe, care nu-i permit să-și pună problema mântuirii.⁹

Lipsa sensului vieții, a sentimentului de apartenență la o tradiție religioasă autentică, sincretismul, relativizarea credinței, individualizarea manifestării religioase și discrepanța dintre importanța vieții biologice și a celei spirituale reprezintă un specific tulburător al lumii globalizate.

3. Avatarul postmodernismului etic: globalizarea

Marcă a postmodernismului, globalizarea, universalizarea și interdependența sistemelor au ca interfață standardizarea stilurilor de viață. Societăți din diferite spații geografice se influențează reciproc, mediază idei, conceptualizează și implementează realități, uneori cu impact uriaș asupra viitorului imediat. Prin amalgamarea fără discernământ a mentalităților și realităților se ajunge la o uniformizare culturală, care duce la estomparea specificului identitar originar.

---

⁷ KARNOOUH, C., *Adio diferenței. Eșeu asupra modernității târzii*, trad. V. Ciomoș, H. Lazăr, C. Mihali, Editura Ideea Design&Print, Cluj Napoca, 2001, p.9

⁸ GEANĂ G. Religia ca terapie socială, în Flonta F., WKeul H-K, Rusen J.(ed), *Religia și societatea civilă*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005, pp. 139-140

⁹ LORENZ, K., *Cele opt păcate capitale ale omenirii civilizate*, trad .rom. V. Poienaru, Editura Humanitas, București, 2006, p. 114.

Datorită colonizării unui model „occidental golit de valori și marcat de scepticism” care dintr-o dorință de ”imitație estetizantă” imprimă un halucinant „proces de omogenizare fără valori etice” se ajunge ca în ciuda circulației rapide de idei și concepte acestea să fie golite de reperele axiologice, care le-au generat și fundamentat.¹⁰

Provocarea globalizării constă în imperativul impus de procesele de restructurare a identităților cu profunde rădăcini istorice în favoarea unor comunități de interese globale bazate pe regulile pieței de consum. Aceste procese, care aduce cu sine pierderea identităților culturale, etnice și religioase prin eclipsarea răspunderii morale generează o profundă criză a valorilor, deoarece multe realități se pot globaliza însă nu și „valorile pentru care merită să trăiești, precum (...) dimensiunile morale ale existenței”.¹¹ În spatele mutațiilor concrete se ascund însă consecințele de ordin ontologic și existențial.

Dacă, în postmodernism identitatea își păstrează cel mult parțial caracteristicile, în spațiul religios modificările aduse de globalizare au efecte negative semnificative. Pe de o parte, comunitatea religioasă este subminată de hedonism, egocentrism și indiferentism, pe de altă parte pretențiile sociale legate de rolul și statutul bisericilor în societate interferează cu ”spiritul lumesc” care nu concordă cu „Spiritul lui Cristos”. Globalizarea este una dintre realitățile postmodernității etice, care se situează în curentele haotice și fragmentare ale efemerității și haosului,¹² de unde se impune ca un avatar, ca un fenomen unic și incomplet și de aceea greu de identificat și combătut de creștini și Biserică prin reiterarea ideii de demnitate umană, înțeleasă ca o consecință a relației personale cu Dumnezeu.

4. Criza valorilor și confortul moral

Rapiditatea modificării conceptelor, instabilitatea ideologiilor și relativismul promovat de autonomia umană duc la folosirea fără discernământ a rezultatelor

---

¹⁰ BRUNO, C., *Globalizarea- perspective spirituale și teologice*, în *Biserica în era globalizării*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p.72

¹¹ BRUNO, C., *Globalizarea- perspective spirituale și teologice*, în *Biserica în era globalizării*, op. cit., p.71

¹² HARVEY, D., *Condiția postmodernității, o cercetare asupra originilor schimbării culturale*, trad. rom. C. Gyrcsik și I. Matei, Editura Amarcord, Timișoara, 2002, p.52

științei¹³ deoarece pe fondul relativizării și individualizării trăirii religioase postmodernismul nu problematizează cauzalitatea comportamentelor morale sau amurale ci le legitimează prin disoluția vechilor certitudini morale.¹⁴

”Rețetele universale” care propun înlocuirea religiozității profunde cu surogate de libertinaj moral și așa zise „stări de bine” nu rezolvă angoasa profundă generată de lipsa necrozantă a unei finalități transcendente a vieții. S-a ajuns la anomalia centrării exclusiv pe trup și a „deverticalizării”,¹⁵ sub imperiul tehnicii și a puterii conferită de aceasta.

Surprinzător, această acută criză a valorilor, dezacordul cu adevărul și cunoașterea tot mai redusă a valorilor spirituale a oamenilor devine emblema pe care se construiește postmodernismul etic cu ofertele sale relative și fragmentare.

Aceste aspecte concrete ale vieții cotidiene, în toată varietatea formelor și a fenomenelor, afectează serios moralitatea comportamentală. Rezultanta unui astfel de complex este o morală de angajament teluric, care este fundamentată pe o religie subiectivă închinată unor dumnezei inexistenți, deoarece bunăstarea în derularea vieții biologice devine o credință în sine, cu ritualuri specifice pentru sport, sănătate, confort, înfrumusețare etc.¹⁶

5. Emblemă identitară sau deșrădăcinare

Un aspect particular al postmodernității este legat de acceptarea necondiționată a efemerității, fragmentării, discontinuității și haosului pe care postmodernismul nu reacționează încercând să-l tranșeze, să-l contracareze sau să se preocupe de definirea elementelor eterne și imuabile ci „se cufundă confortabil în curente haotice și fragmentare ale schimbării ca și cum acestea ar fi singurul lucru de pe lume”.¹⁷

Confortul moral postmodern, ca stare de anomalie morală, este susținut de neoutilitarismul, care îi creează omului o puternică tendință spre adicția de un

---

¹³ „În noua alianță care se înnoadă între genetică, informatică, neurochirurgie, microrobotică, se profilează orizontul unei lumi care îl scoate pe om definitiv din neolitic... intrăm în postlitic.” - KARNOUOH, C., *Adio diferenței. Eseu asupra modernității târzii*, op. cit., p.9

¹⁴ BRUNO, C., *Globalizarea-perspective spirituale și teologice*, în *Biserica în era globalizării*, op. cit., p.72

¹⁵ SINGER P.(ed), *Tratat de etică*, traducere în română coordonată de Boari V., Mărincean R., Editura Polirom, Iași, 2006, pp. 472-479

¹⁶ KARNOUOH, C., *Adio diferenței. Eseu asupra modernității târzii*, op. cit., p.10

¹⁷ HARVEY, D., *Condiția postmodernității, o cercetare asupra originilor schimbării culturale*, op. cit, p.52

hiperindividualism văzut ca o formă de manifestare a noilor politici publice. Acest lucru se desfășoară în paralel cu propunerea unui cadru etic cât mai comod, care invită la ocolirea situațiilor etice neplăcute, la evitarea răspunderilor sociale și indiferentism.

Acest tip uman de relaționare socială nu încearcă soluționarea situațiilor ci accentuează independența individuală împotriva implicării personale și a solidarității, promovând libertatea subiectivă în detrimentul datoriei morale și propunând relații familiale contractuale în locul responsabilităților familiale asumate.

Dacă toate aceste coordonate identifică relațiile sociale postmoderne atunci pentru omul postmodern acestea sunt atât emblemă identitară individuală, cât și o stare de alienare cu profunde accente de deznădăcinare.¹⁸

6. Entitate și taină – omul între provocare și responsabilitate

Punctul de plecare al speranței creștine constă în credința că Dumnezeu este un Dumnezeu al iubirii, perfect în dreptatea sa, care nu putea impune ființelor create să-l slujească în mod arbitrar. De aceea le-a oferit posibilitatea alegerii.

Persoana este ființa care ia poziție, care are capacitatea să treacă de partea binelui sau a răului. În complexitatea vieții cotidiene există unele dificultăți care îngreunează procesul definirii binelui și a răului (de exemplu informații trunchiate, incapacitate de înțelegere și interpretare a unor consecințe etc), însă în ceea ce privește persoana, răul nu este numai o lipsă sau o greșală proprie ci presupune încălcarea voită unei valori și vina care derivă din ea.

Totuși, evolutiv vorbind, indiferent de starea de păcat, omul concret pus între provocare și responsabilitate își sondează permanent profunzimile ontologice. Întrucât valorile realizării personale sunt în mod excepțional valori ale binelui, este important ”să remarcăm că virtuțile pot crește fără ca prin aceasta să-și piardă caracterul de valoare”¹⁹ neavând limite superioare în raport cu binele suprem și cu perfecțiunea la care îl cheamă Dumnezeu.

Teoria valorilor,²⁰ care se ghidează după criteriile forței și elevării, ne permite derivarea unor consecințe corecte, dar surprinzătoare la prima vedere. Privită dintr-

¹⁸ LORENZ, Konrad, *Cele opt păcate capitale ale omenirii civilizate, op. cit.*, p. 45.

¹⁹ HARTMANN N., *Etica*, Vol. 2, *Assiologia dei costumi*, Guida editori, Napoli, 1970, p.240

²⁰ Idem, p.38

un unghi etic, consecința principală este că încălcarea unei valori mai joase este mai gravă decât încălcarea unei valori mai elevate și paradoxal, punerea în practică a unei valori mai elevate are o valoare mai mare decât punerea în practică a unei valori inferioare.

Se pot distinge două principii de organizare în arhitectura valorilor, al forței și al înălțimii. Aceste două principii acționează în direcții opuse, valorile puternice sunt cele inferioare, mai puțin elevate și complementar valorile superioare, mai complexe sunt cele mai puțin puternice.

În această linie, încălcarea valorilor inferioare este considerată dezonorantă, însă respectarea și împlinirea lor, fără să aducă cu sine ceva spectaculos, abia dacă atinge pragul bunei cuviințe. Însă afrontul adus valorilor mai elevate are caracterul lipsei de morală, chiar dacă nu are nimic degradant în chip nemijlocit, iar punerea în practică a acestor valori poate fi eliberator, înălțător, entuziasmant.

Un exemplu actual potrivit și intens mediat este eroismul, considerat o valoare superioară ”care merită admirație, însă lipsa eroismului nu trezește nici dispreț, nici indignare”. Pe de altă parte, dacă a merita încredere este o onorantă calitate inferioară ”a nu prezenta încredere este un fapt vrednic de dispreț” și sursă de profundă indignare.²¹

În contextul conflictual din ultima vreme curajul este răspunsul corect la angoase și disperare. Motivul conflictual nu oferă soluții și nu știm ce ne oferă viitorul, însă omenirea trebuie să-și facă alegerile cotidiene în ciuda nesiguranței în condițiile în care disperarea este o dezvoltare atât de mare a mândriei încât își alege certitudinile umane limitate mai degrabă decât să recunoască că Dumnezeu este mai creativ în bine decât suntem noi în rău.

Rațiunea ultimă în alegerea principiilor de forță și înălțime este legată de natura generală a nivelurilor de realitate reprezentate în articulații conceptuale dihotomice pe ”niveluri de realitate *versus* niveluri de interpretare, descriptiv *versus* genetic, categorial *versus* individual”²². Pentru fiecare dihotomie, opțiunea care se dovedește din timp în timp relevantă este cea dintâi. În realitate însă, individul fizic, biologic și social este una și aceeași persoană, unică în felul și arhitectura sa lineară, chemată în taina creației la o relație transcedentală de tip rugăciune cu Creatorul său.

---

²¹ Ibidem, p. 436

²² POLIR., *Între speranță și responsabilitate*, traducere în limba română de Dumitru C., Editura Cartea veche, București, 2009, p. 294-322

Dacă pornim de la premisa că ”persoana rea nu este o persoană căreia îi lipsește ceva ci este în aceeași măsură persoană ca și persoana bună” atunci ”o persoană rea” este aceea care nu alege binele și poartă responsabilitatea consecințelor acestui fapt. În legătură cu acest aspect, poate cea mai importantă lecție pe care am primit-o de la Socrate este aceea că ființa umană nu alege niciodată răul pentru că este rău, deoarece chiar și atunci când alege o valoare negativă, o face pentru că vede în ea o valoare și pentru că stă în natura scopului să fie o valoare.²³ De aceea, dacă binele și răul sunt valori etice în tendință atunci în joc nu intră numai valorile virtuții ci și valorile constitutive ale persoanei.²⁴

În ceea ce privește discernământul moral, acesta se intersectează în fiecare moment cu viața de credință, deoarece discernământul ascultă și așteaptă voința lui Dumnezeu pentru a ști ce hotărâri trebuie să fie luate. Raportarea la Binele suprem se face optim prin rugăciune însă și dorința de a te ruga în sine e un tip de rugăciune a sufletului. Înțelepciunea evidențiază în mintea noastră două adevăruri simultane și contradictorii: speranța și disperarea. Dacă ținem cont că aceste două aspecte fac parte din viața concretă putem spune că o viață fără disperare este o viață fără speranță și că fără provocare nu există asumări responsabile.

7. Libertate, voință și vocație asumată

Superioritatea libertății umane afirmată în creștinism este dată de dubla valență de raportare: *onologică* - înțeleasă ca mișcare liberă a persoanei către Dumnezeu, Binele suprem și *transcendentală* - asimilată autonomiei și libertății de alegere.

Potrivit întregii revelații creștine, libertatea este ”aptitudinea determinării” cu care Dumnezeu l-a creat pe omul integru, capabil să-și asume și să lupte pentru câștigarea mântuirii. Era nevoie doar de exercițiul voinței manifestate prin libertate, de efort pentru rămânerea în starea inițială și de dezvoltarea ei și de întărirea în stare de bine.

În scopul îndumnezeirii, omului i-a fost dată voință dreaptă și curată, adică posibilitatea mișcării sufletului către ceea ce își dorește, în condițiile respectării propriei rațiunii și a lui Dumnezeu. Sensul binelui spre care să tindă a fost așezat în

---

²³ POLI R., Între speranță și responsabilitate, *op. cit.*, p. 139

²⁴ Idem, p. 140

structurile sale intime prin aptitudinea determinării, fără ca acest fapt să fie obligație sau o subjugare.

Voința, care îi este specifică ființei dumnezeiești i-a fost dăruită omului prin creare, fiind una dintre caracteristicile chipului și asemănării cu Dumnezeu. Omul nu poate fi gândit ca lipsit de voință, încât creatura rațională este bună, dar neposedând binele total- care este doar întru Dumnezeu - i s-a dat ființei mișcarea către Bine, act împlinit tocmai prin puterea voinței.

Voința este manifestarea elementară de a fi, prin care ființa umană se arată pe sine ca existență cu capacitatea de a crea, de a activa în mod practic, cu putere asupra actului încă necreat, care poate deveni fapt. Voința îi aparține în totalitate omului, ține de ființa acestuia, însă scopul pe care-l are dovedește că ea este dăruită de Dumnezeu, că ființa nu o are prin sine însăși, și este așezată în ea odată cu actul creației,

Fiecare vocație este specială iar diferența este dată de profunzimea cu care este înțeleasă și trăită. Acest lucru face ca vocația persoanelor care au chemare pentru celibat, viață de familie, o suferință anume sau martiriu să fie egale în demnitate. Ei sunt chemați de Dumnezeu ca prin credința lor „să susțină inimile tuturor într-un sistem de sistem de vase comunicante ale Trupului Mistic al lui Cristos”²⁵ înțelegând prin asta faptul că goliciunea tuturor lucrurilor nu se poate umple decât prin prezența Harului lui Dumnezeu

8. Concluzii

În societatea postmodernă, caracterizată prin relații de supraconstrucție, datorită globalizării, autonomiei individuale, relativității raporturilor interumane și criticilor adresate religiei, viața morală este eclipsată de primatul economic și de statusul oferit de acesta.

Chiar și acceptând faptul că valorile moral-etice și valorile negative promovate în societatea postmodernă se contrapun individual una alteia, totuși, din acest motiv organizarea dependențelor reciproce interne lumii valorilor nu poate să fi izomorfă, adică să corespundă exact organizării dependențelor reciproce interne

---

²⁵ RATZINGER J., *Despre conștiință*, traducere în românește de Moldovan A., editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2008, pp. 60-91

lumii valorilor negative. Acest lucru se vede bine din faptul că iubirea aproapelui, binele comun, nu poate fi însoțită de nedreptate, așa cum dreptatea poate fi însoțită de lipsa de iubire.

În termeni rezumativi, normalitatea între realul și virtualul relațiilor sociale postmoderne în raport cu vocația creștină este reflectată de realitatea că morala și etica nu apar ca idealuri necondiționate, ci ca doar răspunsuri ale societății la temerile legate de creșterea necontrolată a unor puteri economice, tehnologice, științifice, mediatice etc.

Însă, pentru religie provocările sociale și culturale devin implicit și realități morale, deoarece rețetele universale care propun înlocuirea religiozității profunde nu rezolvă angoasa generată de lipsa a unei finalități transcendente a vieții. Aptitudinea determinării, libertatea însăși, este esențială în asumarea valorilor pozitive și fiecare vocație este specială iar diferența este dată de profunzimea cu care este înțeleasă și trăită.

Rămâne de văzut dacă într-o societate globalizată, cu mecanismele sale de putere, de forțe și viziuni nestăpânite, teologia va putea găsi o retorică eficientă și va putea susține motivații cu care să răspundă exigențelor evocate.